

JAMIYATDA HUQUQIY ONG VA HUQUQIY MADANIYAT

Ismailova Gulnoza O'katamovna

"Mutaxassislik fanlari" kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqola jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatning rivojlanishi masalasini yoritishga bag'ishlangan. Huquqiy ong jamiyat a'zolarining huquq va burchlarini anglash, qonunlarga hurmat bilan qarash va ularni hayotga tatbiq etishda o'z aksini topadi. Huquqiy madaniyat esa insonlarning huquqiy bilim darajasi, qonuniy tartiblarni bilish va ularga rioya qilishga bo'lgan tayyorgarlik darajasini ifodalaydi.

Maqolada huquqiy ongni shakllantirishda ta'lim-tarbiya tizimining ahamiyati, fuqarolarni qonuniy bilimlar bilan ta'minlash va davlatning bu boradagi siyosati muhim o'rin tutishi ta'kidlangan. Shuningdek, huquqiy madaniyatni rivojlantirish orqali ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash va huquqni muhofaza qilish organlari faoliyatini yaxshilash imkoniyatlari muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: huquqiy madaniyat, huquqiy ong, huquqiy nigilizm, rus jamiyati.

KIRISH

Hozirgi o'zbek jamiyati mamlakatdagi ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar tufayli yuzaga kelgan chuqur axloqiy, estetik va ma'naviy inqirozni boshidan kechirmoqda. Inqiroz fuqarolarning huquqiy ongida ham kuzatilmoqda: zamonaviy jamiyatda huquqiy nigilizm, anomiya, huquqiy madaniyatning yetishmasligi keng tarqalgan.

Afsuski, bugungi kunda zamonaviy O'zbekiston jamiyatidagi huquqiy madaniyatning nafaqat yuqori, balki o'rtacha darajasi haqida gapirish qiyin, chunki zamonaviy huquqiy ongning inqirozi ko'p jihatdan huquqiy madaniyatning pastligi bilan belgilanadi. Ommaviy axborot vositalarida puxta o'ylangan huquqiy targ'ibot, qonunchilik bazasidan keng foydalanish, fuqarolarni qonun ijodkorligi va huquqni muhofaza qilish faoliyatiga jalb etishning samarali shakllarini ishlab chiqish va amalga oshirish uni yanada oshirish imkonini beradi.

Huquq va qonun haqidagi bilimlarni tarqatish uchun davlat o'z ixtiyoridagi barcha vositalardan: adabiyot, san'at, ta'lim, cherkov, ommaviy axborot vositalaridan foydalanishi kerak.

Shaxs rivojlanishiga maqsadli ta'sir ko'rsatishning asosiy elementi huquqiy ta'lim bo'lib, u ko'p bosqichli va uzluksiz qurilishi kerak. U maktabda boshlanib, butun umr davom etishi kerak. Ayniqsa, yoshlarning huquqiy tarbiyasiga e'tibor qaratish zarur, chunki O'zbekistonning kelajagi yoshning qanchalik ta'lim va tarbiya olishiga bog'liq.

Jamiyatning huquqiy madaniyati yuksalishi bilan ommaviy axborot vositalari alohida ahamiyat kasb etmoqda. Zamonaviy sharoitda ular odamlarning ongiga katta ta'sir ko'rsatadi. Bu jurnalistlarning huquqiy madaniyatini yuksaltirishni taqozo etadi. Ommaviy axborot vositalari antimadaniyatining turli ko'rinishlari ko'plab nashrlarda va chiqishlarda uchraydi. Gap nafaqat huquqiy bilimlarda, to'g'rirog'i, ular yo'qligida emas, balki qonun, huquqiy tamoyillar, qonunchilik normalari bilan bog'liq. Ko'pincha ommaviy axborot vositalari barcha taqiqlarni to'liq inkor etgunga qadar qonuniy talablarga e'tibor bermaslikni aniq namoyish etadilar. Jurnalistik amaliyotda munosabatlarning butun palitrasi namoyon bo'ladi: huquqiy infantilizmdan (huquqiy beparvolik) huquqiy nigilizm (qonunni mensimaslik) orqali huquqiy negativizm (qonunni rad etish). Bu qonunga salbiy munosabatning shakllanishiga tahdid soladigan asosiy muammo sifatida qoraladi.

Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatning rivojlanishi huquqiy davlat qurish va fuqarolik jamiyatini shakllantirishda muhim o‘rin tutadi. Huquqiy ong – bu fuqarolarning huquq va majburiyatlarini anglash, qonunlarga hurmat va ularga rioya qilishga bo‘lgan ichki ehtiyoji; huquqiy madaniyat esa insonlarning huquqiy bilim darajasi va huquqni qo‘llashda ko‘rsatadigan amaliyati bilan ifodalanadi. Ushbu tushunchalar o‘zaro uzviy bog‘liq bo‘lib, jamiyat taraqqiyotining ajralmas qismidir.

Huquqiy ong va uning shakllanishi

Huquqiy ong fuqarolarning huquq tizimiga, qonuniy tartib-qoidalariga bo‘lgan munosabatini belgilaydi. Bu ongning shakllanishida ta’lim-tarbiya tizimi, oilaviy tarbiya, ommaviy axborot vositalari va davlat siyosati katta rol o‘ynaydi. Maktablarda huquqiy bilimlarni o‘rgatish, universitetlarda huquqiy madaniyatni rivojlantiruvchi dasturlarni joriy etish fuqarolarning huquqiy savodxonligini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Huquqiy madaniyat va uning ahamiyati

Huquqiy madaniyat shaxsning huquqni bilishi, unga amal qilishi va huquqiy mas’uliyatni anglash darajasini belgilaydi. Huquqiy madaniyatning rivojlanishi ijtimoiy barqarorlikni ta’minlash, korrupsiyaga qarshi kurashish va jamiyatda qonun ustuvorligini o‘rnatish uchun zarurdir. Madaniyat darajasi qanchalik yuqori bo‘lsa, jamiyatdagi tartib-intizom shunchalik mustahkam bo‘ladi.

Huquqiy madaniyatni rivojlantirish yo‘llari

1. Ta’lim tizimini takomillashtirish: Maktab va oliy ta’lim muassasalarida huquqiy fanlarni o‘qitishni kuchaytirish.
2. Ommaviy axborot vositalari orqali targ‘ibot: Televizor, radio, internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali huquqiy bilimlarni ommalashtirish.

3. Huquqiy savodxonlik kampaniyalari: Fuqarolarni huquqiy savodxonlikka o'rgatish bo'yicha amaliy treninglar va seminarlar o'tkazish.
4. Davlat organlari faoliyatini oshkora qilish: Huquqni muhofaza qilish organlarining faoliyati ochiq va shaffof bo'lishi fuqarolarda huquqiy madaniyatni oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni rivojlantirish davlatning barqarorligi va fuqarolarning farovon hayoti uchun muhim omil hisoblanadi. Bu jarayon fuqarolarning huquqiy bilimini oshirish, ularda qonunga nisbatan hurmat va mas'uliyat hissini shakllantirish orqali amalga oshiriladi. Shunday ekan, davlat va jamiyatning birgalikdagi sa'y-harakatlari orqali huquqiy ong va madaniyatni yuksaltirishga erishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdullayev Z. "Huquqshunoslik nazariyasi asoslari". – Toshkent: Adolat, 2018.
2. Karimov I.A. "O'zbekistonning huquqiy davlatga asoslangan jamiyat qurish konsepsiyasi". – Toshkent: O'zbekiston, 1997.
3. Boboyev X. va boshqalar. "Huquqshunoslik" – Toshkent: Sharq, 2020
4. Nuriddinov Q.N "Huquqiy madaniyat va huquqiy tarbiya" – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2015
5. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2022
6. Qodirov Q. "Fuqarolik jamiyatining huquqiy asoslari". – Toshkent: Adolat, 2019
7. "O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarorlari va farmonlari to'plami". – Toshkent: Norma, 2023

8. Muminov A. "Huquqiy ongni rivojlantirishning zamonaviy yoʻnalishlari". – Toshkent: Fan, 2019
9. Oʻzbekiston Respublikasi "Huquqiy madaniyatni yuksaltirish toʻgʻrisida"gi qonuni. – Toshkent: Norma, 2021
10. Xalqaro huquqiy tashkilotlarning huquqiy madaniyat boʻyicha tavsiyalari. – Toshkent: Norma, 2020